

Зворушливість буття

Чим сьогодні можна здивувати українського глядача? Складним і напруженим сюжетом? Приголомшливими спецефектами? Розкішними інтер'єрами й костюмами? Здається, величезний спектр американських фільмів задовольняє потребу в усьому згаданому, неunikно викликаючи пересичення й нудьгу.

Відповідно, все гостріше відчувається потреба у фільмах, які б піднімали прості душевні теми, суголосні слов'янській ментальності, і краще відповідали б нашим щоденним реаліям.

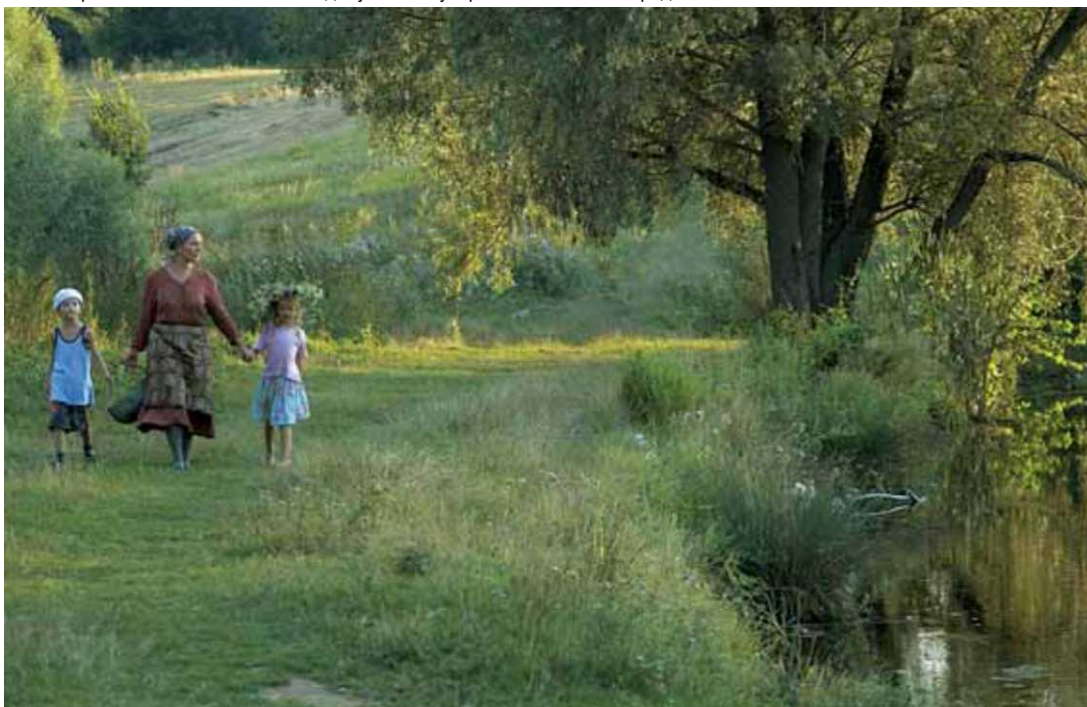
Не випадково саме в такому руслі працює більшість українських кінорежисерів покоління 2000-х. На фестивалях та прем'єрних показах превалюють фільми, позбавлені гострої сюжетності й масштабних сцен, тихі й проникливі картини настрою, що апелюють передусім до почуттів. На противагу непереможним супергероям на екрані з'являються наші

співвітчизники - живі й впізнавані персонажі, із суто людськими переживаннями й проблемами; далекі від життєвих баталій творчі особистості, що долають недосконалість світу завдяки мистецтву. Яскравий приклад - картини Надії Кошман і Анастасії Харченко.

Надія Кошман, учениця знаного українського кінорежисера Віктора Кісіна, створила більше восьми ігрових та документальних стрічок за власними сценаріями. Найвідоміші з них - „Світлячки” (2005-2006) та „Рай” (2006) - здобули низку фестивальних нагород і

стали предметом жвавого обговорення в кінематографічних колах. Про деяких режисерів кажуть, що вони все життя знімають один і той самий фільм. Надія Кошман визначила свою тему ще під час навчання: „мене цікавлять люди, які шукають дорогу до раю. Усі ми намагаємося її знайти, так чи інакше. Людство вийшло з раю і колись має туди повернутися. Але шлях у кожного свій”.

„Світлячки” - зворушлива історія дитячого кохання. Батьки семирічного Сергія (актор Мирослав Білоногий) вирішують зробити в квартирі ремонт і вперше в житті відвозять хлопчика до бабусі. Таким чином глядач отримує можливість побачити село очима міської дитини. Природа, незнайомі люди, тварини - все це дивує і лякає, аж поки не з'являється сусідка Катя (актриса Ірена Кручина) - Сергієва ровесниця, яка стає його провідником у загадковому сільському світі. Жвава, кмітлива, не подитячому практична, вона на все має свої пояснення - хай це буде колодязь, де, виявляється, живе водяник, чи стосунки батьків, що постійно сваряться, бо „по-іншому не буває”. Лагідному, мрійливому хлопчині лишається лише коритися цій свавільній білій мавці, з якою так добре блукати лісовою гущавиною і гратися на зелених луках. (Тут не можна не відзначити чудову опе-

Кадри з фільму „Світлячки”

раторську роботу Олександра Кришталовича, якому вдалося створити дійсно казкову, феєричну атмосферу). Саме з Катрусиної ініціативи діти облаштовують у собачій буді власну хатку (із саморобними полицками й шпалерами з глянцевих журналів), котра на короткий час стане їхнім маленьким раєм. Ідилію руйнує мама Каті, що повертається з лікарні після абортів. Заставши в буді голих дітей, що мирно поспили, повісивши сушитися мокрий від дощу одяг, вона трактує ситуацію відповідно до власних понять і, відлупцювавши дочку на очах переляканого друга, забирає її додому. Наступного дня за Сергієм приїжджають батьки. Фінал залишає відчуття світлого смутку. «Діти

- мешканці Раю, - каже Надія Кошман,
- вони ще недалеко від нього відійшли, вони інтуїтивно знають, як потрібно любити, як одне про одного дбати. у них це відчуття райське. А в нас уже немає». Саме тому фільм призначено передусім дорослій аудиторії.

Документальна стрічка „Рай” розповідає про художницю Поліну Райко, яка перетворила на рай власну хату, розмалювавши стіни й стелю унікальними розписами. Фільм побудовано на контрасті. Звичайне, нічим не примітне село Гола Пристань на Херсонщині. Посвоєму трагічна і водночас пересічна доля жінки, що постає зі спогадів сестри та односельців - воєнна юність, тяжка фізична праця, чоловік-алкоголік, несподівана загибель улюбленої доньки та ув'язнення сина, що став на шлях батька, життя на мізерну пенсію та врешті - смерть. І разом з тим - світлі, піднесені, нестримно життєрадісні фрески - Ісус Христос, Діва Марія, автопортрети щасливої жінки та її родини в оточенні казкових птахів, звірів і рослин. Тендітні лебеді з довгими вигнутими шиями і величезними людськими очима, химерні риби. Неможливо описати все розмаїття цього незбагненного, казково-прекрасного живописного світу, який дещо нагадує роботи Марії Приймаченко. Про нього, не стримуючи захоплення, розповідає художник Борис Єгізарян

- єдиний серед героїв фільму, що адекватно і позитивно оцінює талант Поліни Райко. В пам'яті односельців вона лишилася місцевою дивачкою, що витратила останні гроші на фарби. Показова думка місцевого священика, котрий дізнавшись про те, що героїня малює, хотів зробити їй замовлення для церкви, але передумав, бо „те, що побачив, було дуже схоже на дитячі малюнки”.

Художник завжди існує в двох реальностях - побутовій і творчій. У фільмі перехід здійснюється символічно - відчиняються двері звичайнісінької селян-

Фото зі зйомок документального фільму „Рай”

ської хати, і глядач вмиг підноситься над буденністю, відкриває для себе диво мистецтва - світ, освячений талантом і любов'ю.

Гуманістичну тенденцію в документалістиці підтримує і випускниця Київського університету театру, кіно й телебачення імені І.Карпенка-Карого - Анастасія Харченко. Її дебютна стрічка „Жар-Птиця” (2005) присвячена відомій львівській художниці й поетесі Уляні Слюсар.

З перших кадрів глядач заворожують сліпучо-яскраві gobelени, живописні полотна та суголосні їм панорами живої природи (вдало схоплені оператором Ігорем Недужком та озвучені чудовою музикою Мирона Блощичака й Оксани Герасименко), а найбільше - жіночі очі, що сяють натхненням і життєлюбством. „Я не могла б, як Гойя, виплеснути на полотні свій розпач, - говорить героїня. - Як лікар лікує людей, так і творчість повинна приносити радість”. Важко повірити, що цій обдарованій художниці, пристрасно-активній, вибухово-життєрадісній, повсякчас оточеній людьми, чогось бракує у житті. Лише під кінець фільму глядач дізнається, що пані Уляна прикута до інвалідного візка.

Дуже важливо, що картина не залишає враження безвиході, викликає безмежне захоплення сильною особистістю й відчуття триумфу життя, краси й творчості. Особливо запам'ятовуються слова героїні, які могли б стати своєрідним епіграфом до фільму: „Барви життя у нас в душі”.

Героями другого документального фільму А.Харченко „Божичі” (2006) стали

учасники однойменного ансамблю українського автентичного співу. Знімальна група приєдналася до фольклорних експедицій, що їх часто здійснює творчий колектив. Мандруючи по селах, артисти зустрічаються безпосередньо з носіями традиції - вивчають вокальну та інструментальну сільську музику, старовинні народні танці, щоб потім достеменно відтворити все це на сцені. Режисерка добрала дуже гарний, посвоєму унікальний матеріал. Як на мене, в картині „Божичі” бракує виразного авторського погляду (у порівнянні з першим фільмом Харченко), однак стрічка могла б зацікавити досить широкую аудиторію як джерело унікальної інформації.

І тут не можна оминати проблеми прокату. Адже українські режисери нині сходяться на думці, що кіно в нас легше зняти, аніж його показати. Без прокату українське кіно приречене лишатися маргінальним явищем. Так Надія Кошман здобула кошти на зйомки „Світлячків”, вигравши конкурс кіносценаріїв „Коронація слова”, дебют Анастасії Харченко профінансований завдяки президентському гранту та студії „Кінематографіст”. Однак прокат їхніх картин практично обмежується фестивальною аудиторією. А переважна більшість українських глядачів продовжує обирати між уже звичним зарубіжним ширвжитком і старими добрими радянськими фільмами.